

TIBBİ MÜDAHALELERDE HUKUKA UYGUNLUK ŞARTLARI

Dr. Öğr. Üyesi Qaisar Nasrat*

Özet

Kişiler, fiziksel veya ruhsal açıdan sağlığında herhangi bir rahatsızlık hissettiğinde hemen bir sağlık kuruluşuna başvurarak tanı ve tedavi talebinde bulunur. Söz konusu tanı ve tedavi işlemine tıbbi müdahale denilmektedir. Tıbbi müdahaleler birçok yöntemle gerçekleştirilmektedir. Özellikle sürekli gelişen bilim ve teknoloji sayesinde tıbbi müdahale de çeşitlilik göstermektedir. Tıbbi müdahalenin amacı kişinin bozulan sağlığını iyileştirmek olmasının yanı sıra kişinin yaşam ve vücut bütünlüğüne yönelik bir müdahaledir. Dolayısıyla, hukuka aykırı olarak gerçekleştirilen herhangi bir tıbbi müdahale kişilik haklarının ihlali sayılmaktadır.

Sağlık personeli tarafından gerçekleştirilen tıbbi müdahaleler hukuka uygun olarak gerçekleştirilmenin yanı sıra son derece dikkatli ve özenli olarak yapılmalıdır. Aksi takdirde, sağlık kurumu ve personeline yönelik hukuki ve cezai sorumluluğa yol açmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Hekim, Hukuka Uygunluk, Taksirli Sorumluluk, Tıbbi Müdahale.

---

* İbn Haldun Üniversitesi Hukuk Fakültesi Kamu Hukuku, qaisar.nasrat@ihu.edu.tr, ORCID:0000-0003-4676-8122.

LEGAL COMPLIANCE REQUIREMENTS IN MEDICAL INTERVENTIONS

Abstract

When somebody feels any physical or mental health disease, he/she immediately applies to a health institution and requests diagnosis and treatment. This diagnosis and treatment process is called medical intervention. Medical interventions are carried out in many ways. Medical intervention also varies, especially thanks to the developing science and technology. The purpose of medical intervention is not only to heal the person's deteriorating health, but also an intervention for the life and body integrity of the person. Therefore, any medical intervention performed unlawfully is considered a violation of personal rights.

Medical interventions by healthcare personnel should be carried out in accordance with the law, as well as with the utmost care and attention. Otherwise, it leads to legal and criminal liability for the health institution and its personnel.

Keywords: Physician, Compliance with Law, Negligent Liability, Medical Intervention.

Extended Summary

In principle, any interference with the human body is prohibited. But there are some exceptions to this. One such exception is medical interventions. In itself, any kind of medical intervention is also not free; there are some conditions. The first of the conditions is that the medical intervention is performed by legally authorized persons for the execution of the medical profession. This means that it was performed by a physician or

other health personnel. A physician is a person who has a medical degree and is engaged in diagnosing and treating human health and related diseases. By other health personnel, it means all healthcare professionals who participate in the delivery of healthcare services, and those who participate responsibly in the delivery of healthcare services, even if they are not healthcare professionals.

The second condition of the medical intervention is its realization for the purposes prescribed by law. Accordingly, if it is done for the purpose of examination, diagnosis, treatment and prevention, it is accepted as lawful. Diagnosis is the process of searching and finding the source of the illness of the person who complains of a physical or psychological disorder; If there is any discomfort, it should be treated in accordance with the standards of medical science and the law in order to determine what it is. therefore, the diagnosis of the disease is the primary duty of the physician and the most important condition for the treatment. Treatment is to completely cure the person suffering from physical or psychological discomfort, to recover from the disease or to alleviate the disease. Or, they are actions taken to prevent the progression of the disease and return it to its first and less harmful stages or to relieve their suffering. Disease prevention is a medical intervention aimed at protecting the person against possible diseases that have not yet emerged. The provision of preventive health services in order to prevent and protect the possible threats and dangers to the life, bodily integrity and health of the person is also among the legally prescribed purposes. For this reason, procedures performed for the purpose of prevention, such as vaccination, are also medical interventions.

Another condition of medical intervention is informed consent. In the Patient Rights Regulation, consent is defined as “the person’s free will and informed consent to the medical intervention”. As can be seen, in order for the consent to be valid, the patient must have been sufficiently informed and consented with his/her free will. If the physician informs the patient about all the conditions and possible results of the treatment and obtains the patient’s consent, the intervention will become a legal intervention. Consent must be lawful and include possible consequences and complications. Consent must be obtained prior to medical intervention. Consent

received afterwards is not valid, except in emergencies. Of course, the patient should be informed before consent. The issues on which the lighting should be addressed are listed in eight paragraphs in Article 15 of the Patient Rights Regulation.

Another condition of the medical intervention is that it is carried out in accordance with the medical science and profession. The physician is not obliged to apply all new methods and is only responsible for applying the treatments that are constantly applied in similar subjects, that is, the so-called standard medical practice. also, although the physician has the right to freely determine the diagnosis and treatment method to be applied, this method should not be one of the methods that are not medically accepted or that have not been sufficiently tried and studied and are outside the medical standards.

What is meant by the medical intervention being appropriate for the science and profession of medicine is the medical standard. The main legal regulations that oblige the physician to apply medical standards are as follows; Article 4 of the Council of Europe Biomedicine Convention titled "Occupational Standards", Article 13 of the Medical Deontology Regulation titled "Relations of Colleagues with their Patients", Article 11 of the Patient Rights Regulation titled "Diagnosis, Treatment and Care in accordance with Medical Requirements", Turkish Medical Association Medical Profession Article 5 of the Code of Ethics titled "The Physician's Duties and Duties".

Giriş

Her bir birey yaşam, sağlık, vücut bütünlüğü gibi temel haklara sahiptir. Bu haklar, hem uluslararası hem de ulusal belgelerde vazgeçilemez ve devredilemez haklar niteliğindedir. Bu bağlamda, 1982 Anayasasının 17 ve 56. Maddeleri bireylerin yaşam, sağlık ve vücut bütünlüğü haklarını düzenlemek suretiyle garanti altına almıştır.

Tıbbi müdahale, tıp mesleğini yerine getirmekle görevli kişi aracılığıyla, tıp bilimi ilkeleri ve kanunlara uygun bir şekilde gerçekleştirilen her türlü faaliyet olarak ifade edilmektedir. Tıbbi müdahale her ne kadar kişinin sağlığı ve yaşamının korunmasına yönelik olsa da, kişinin vücut bütünlüğüne

yönelik bir müdahaledir. Dolayısıyla bu müdahalenin hukuka uygun olarak gerçekleştirilmemesi durumunda hak ihlali sayılmakta ve hukuki ve cezai sorumluluklar beraberinde getirmektedir.

Tıbbi müdahalelerde hukuka uygunluk şartları bu çalışmanın konusunun oluşturmaktadır. Bu bağlamda çalışma iki bölüme ayrılmıştır. Birinci bölümde, tıbbi müdahale kavramı, tarihsel gelişimi, tıbbi müdahale türleri ele alınmıştır. İkinci bölümde ise, tıbbi müdahalenin hukuka uygunluk koşulları yasal, yargı kararları ve farklı görüşler çerçevesinde incelenmiştir.

I. Tıbbi Müdahale Kavramı ve Türleri

Bu bölümde ilk olarak, konunun daha iyi anlaşılması açısından tıbbi müdahale tanımı ve türleri ele alınacaktır.

A. Tıbbi Müdahale Tanımı

Tıbbi müdahale kavramını tanımlamadan önce, onu oluşturan kelimelere açıklık getirmek gerekmektedir. *Tıp* veya *tebabet* bilimi, hastalıkları önlemek, hafifletmek ve iyileştirmek amacıyla başvurulan teknik ve bilimsel çalışmaların tümüdür. *Tıbbi* Arapça bir kelime olup, tıp bilimi veya hekimlikle ilgili demektir. *Müdahale* ise, karışma, araya girme veya el atmayı ifade etmektedir.¹

Başta tıp ve hukuk olmak üzere çeşitli literatürlerde, *Hekimlerin Mesleki Faaliyetleri*², *Tıbbi Yardım ve El Atmalar*³, *Tıbbi Uygulama*⁴, *Tıbbi Girişim*⁵, *Tıbbi Faaliyetler*⁶, *Teşhis Tedavi Edimi*⁷ gibi kavramlar da *tıbbi müdahale* ile eşdeğer anlamda kullanılmaktadır.

1 Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlük, (Çevrimiçi) <https://sozluk.gov.tr/>, (erişim: 01.12.2023).

2 Seza Reisoğlu, "Hekimlerin Hukuki Sorumluluğu", *Sorumluluk Hukukundaki Yeni Gelişmeler V. Sempozyumu*, Ankara, 12-13 Mart 1982, İstanbul, 1983, s.2.

3 Çetin Aşçıoğlu, *Tıbbi Yardım ve El Atmalardan Doğan Sorumluluk*, Ankara 1993, s.15-144.

4 Oğuz Polat, *Tıbbi Uygulama Hataları*, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2015, s. 28-29.

5 Şükrü Hatun, *Hasta Hakları Temel Belgeler*, Türkiye Tabipler Birliği Yayınları, 1995, s.13.

6 Köksal Bayraktar, *Hekimin Tedavi Nedeniyle Cezai Sorumluluğu*, İstanbul 1972, s.9,65.

7 Hayrünisa Özdemir, *Özel Hukukta Teşhis ve Tedavi Sözleşmesi*, Ankara 2004, s.51-52.

Tıbbi müdahale; tıp bilimi tarafından öngörülen kural ve esaslara uygun olarak yapılan en basit tanı ve tedavi yöntemlerinden başlayarak en ağır ameliyatlara kadar her türlü faaliyettir.⁸ Söz konusu faaliyet, tıp mesleğinin icrasına yetkili kılın kişi veya kişiler tarafından doğrudan veya dolaylı olarak bedensel, fiziksel veya psikolojik bir rahatsızlığı ortadan kaldırmak için yapılmaktadır.⁹

Tıbbi müdahalenin tanımlarından biri şu şekildedir: “Bir hekim tarafından veya bir hekimin gözetimi ve sorumluluğu altında yardımcı personeli tarafından yapılan işlemlerdir.”¹⁰

Bir başka tanım ise tıbbi müdahaleyi, “kişilerin yaşamını, sağlığını ve cismani bütünlüğünü tehdit eden fiziksel veya ruhsal birtakım anomalilerin yahut hastalıkların teşhisi, tedavisi veya ortaya çıkmamış ama çıkması muhtemel hastalıkların önlenmesi; tedavinin mümkün olmadığı hallerde hastalığın hafifletilmesi, ilerlemesinin ve kötüye gitmesinin önlenmesi; hastanın acılarının dindirilmesi yahut nüfus planlaması amaçlarına yönelik olarak, resmi ehliyetli sağlık personeli tarafından tıp biliminin kabul edilmiş kurallarına ve gereklerine uygun olarak gerçekleştirilen faaliyetlere denir”¹¹ olarak tanımlanmaktadır. Bu tanım tıbbi müdahalenin amacı ve kapsamını daha detaylı bir şekilde ifade etmektedir. Bu bağlamda tıbbi müdahale, kişinin yaşam ve sağlık hakkı ve vücut bütünlüğüne yönelik herhangi bir tehdit ve tehlikeyi ortadan kaldırmak amacıyla konulan tanı ve tedavisinin kanunen yetkili sağlık çalışanları tarafından gerçekleştirilmesidir.

Hukuk bilimi açısından tıbbi müdahale, insan yaşam hakkı, sağlık hakkı, vücut bütünlüğü, özel yaşam hakkı yönlerinden doğrudan veya dolaylı olarak ilişkisi bulunmaktadır. Bu anlamda tıbbi müdahale, kişinin yaşam hakkının korunması ve bu hakkı kaliteli bir biçimde kullanmasına yönelik bir faaliyettir.¹² Nitekim Anayasanın 17. maddesi gereğince: “Tıbbi zorunluluklar ve kanunda yazılı haller dışında, kişinin vücut bütünlüğüne

8 Ö. Çakmut Yenerer, *Tıbbi Müdahaleye Rızanın Ceza Hukuku Açısından İncelenmesi*, Legal Yayıncılık, Birinci Baskı, 2003, s. 24.

9 M. Savaş Bayındır, Sağlık Hizmetlerinde İdarenin ve Hekimlerin Sorumluluğu, *G.Ü.H.F.D.*, C XV, Sayı 1-2, 2007, s. 560.

10 Fatih Birtek, “Tıbbi Müdahaleler Açısından Komplikasyon- Malpraktis Ayırımı”, *İstanbul Barosu Dergisi*, Cilt: 81, Sayı: 5, 2007, s. 81.

11 Cüneyt Çilingiroğlu, *Tıbbi Müdahaleye Rıza*, Filiz Kitabevi, İstanbul 1993, s. 17.

12 Ahmet Nezih Kök, İnsan Hakları ve Biyotıp Sözleşmesine Göre Aydınlatma ve Rıza, *Kamu Hukuku Arşivi*, Cilt:8, Sayı: 2, Kasım 2005, s.117.

dokunulamaz; rızası olmadan bilimsel ve tıbbi deneylere tabi tutulamaz.” Anayasanın bu maddesi, kişinin vücut bütünlüğünün dokunulmaz olduğunu esas almakla birlikte, tıbbi zorunluluk ve kişinin rızası yoluyla tıbbi müdahaleye izin verdiği görülmektedir.

Tıbbi Deontoloji Nizamnamesi (TDN) tıbbi müdahalenin amacı ve kapsamına ilişkin şu ifadelere yer vermiştir: *“Tabip ve dış tabibi, ilmî icapları uygun olarak teşhis koyar ve gereken tedaviyi tatbik eder. Bu faaliyetlerinin mutlak surette şifa ile neticelenmemesinden dolayı, deontoloji bakımından muaheze edilemez. / Tababet prensip ve kaidelerine aykırı veya aldatıcı mahiyette teşhis ve tedavi yasaktır./ Tabip ve dış tabibi; teşhis, tedavi veya korunmak gayesi olmaksızın, hastanın arzusuna uyararak veya diğer sebeplere, aklî veya bedenî mukavemetini azaltacak her hangi bir şey yapamaz.”*¹³

Konu ile ilgili bir başka düzenleme ise Hasta Hakları Yönetmeliği (HHY)'nin 4. maddesidir. Bu maddeye uyarınca tıbbi müdahale: *“tıp mesleğini icraya yetkili kişilerce gerçekleştirilen sağlığı koruma, hastalıkların teşhis ve tedavisi için ilgili meslekî yükümlülükler ve standartlara uygun olarak tıp biliminin sınırları içinde gerçekleştirilen fizikî ve ruhî girişim”*dir.¹⁴

Sonuç olarak, tıbbi müdahaleye yetkili kılınmış sağlık çalışanlarının kişilerin fiziksel veya ruhsal açıdan bozulan sağlık sorunlarını teşhis ve tedavisine yönelik işlemlerine tıbbi müdahale denilmektedir.

B. Tıbbi Müdahale Türleri

Tıbbi müdahalelerin standart ve net bir sınıflandırması yoktur. Dolayısıyla, bu çalışmada tıbbi müdahaleler, *Tedavi Amaçlı Tıbbi Müdahaleler* ve *Doğrudan Tedavi Amaçlı Olmayan Tıbbi Müdahaleler* şeklinde tasnif edilmiştir. Ancak burada, konu kapsamının genişliği nedeniyle sadece genel hatlarıyla açıklanacaktır.

1. Teşhis ve Tedavi Amaçlı Tıbbi Müdahaleler

Bu sınıflandırma, hastalığın teşhisi, tedavisi ve tedavi sonrası bakım ve rehabilitasyon gibi tıbbi müdahaleleri içermektedir.

13 19.2.1960 Tarih ve 10436 Numaralı Resmi Gazete.

14 08.05.2014 Tarih ve 28994 Numaralı Resmi Gazete.

Kişi herhangi bir rahatsızlık sebebiyle sağlık kuruluşuna başvurması sonucunda hekimin, kişinin durumunda sağlıklı bir kimseye kıyasla bir farklılık veya anormallik olup olmadığını tıp bilimi kuralları kapsamında belirlemesi teşhis aşamasıdır.¹⁵ Teşhis, kişiye uygulanacak olası bir tedavi yönteminin önkoşuludur.¹⁶ Teşhis kişinin durumunda herhangi bir rahatsızlığın belirlenmesinin yanı sıra, kişinin durumunda herhangi bir hastalık belirtisine rastlanılmadığına dair belirlemeyi de kapsamaktadır.¹⁷

Hastalığın teşhisinin ardından sıra tedaviye gelmektedir. Teşhis aşamasında belirlenen fiziksel veya ruhsal anormalliğin düzeltilmesi veya düzeltilmesi mümkün değilse olumsuz etki ve kötüye gidişini engellemektir. Bu işleme tedavi denilmektedir.¹⁸ Cerrahi operasyonlar ve ilaç tedavisinin¹⁹ yanı sıra, organ ve doku nakli tedavi amaçlı tıbbi müdahalelerdir.²⁰ Estetik ameliyatları da bu sınıflandırmaya dahildir.

Tedavi gerçekleştirildikten sonra sıra, ek olarak bakım ve rehabilitasyon işlemleri gerekiyorsa, bu evrede yapılmaktadır. Örneğin, kalp operasyonu geçiren bir hastanın düzenli olarak ilaçlarını kullanması ve bazı kontroller için hekime başvurmasıdır. Ayrıca, bu aşamada kullandığı ilaçların yan etkilerini tespit ve ortadan kaldırılmaktadır ve genel olarak istenmeyen durumları engellemektir.

2. Doğrudan Tedavi Amacı Gütmeyen Tıbbi Müdahaleler

Bir önceki başlıkta belirtmiş olduğumuz tıbbi müdahale türleri doğrudan hastanın iyileşmesine yöneliktir. Ancak, bazı tıbbi müdahaleler doğrudan tedavi ve iyileştirme amacı gütmemektedir. Bu bağlamada, doğrudan tedavi amacı gütmeyen tıbbi müdahaleler bu bölümde tartışılacaktır.

Doğrudan tedavi amaçlı olmayan tıbbi müdahalelerin başında ötenazi gelmektedir. Ötenazi, Yunanca'da *eu* (iyi) ile *thanasia* (ölüm) sözcüklerinden oluşmakta olup, *iyi ölüm*, *acısız ölüm* anlamına gelmektedir.²¹ Ötenazi,

15 Çilingiroğlu, s. 18.

16 Hakan Hakeri, *Tıp Hukuku*, 5. Baskı, Ankara 2012, s. 424.

17 Özdemir, s. 41-42.

18 Yenerer, s. 36.

19 Mehmet Demir, "İlaç Kullanımı Sonucunda Doğan Zararlardan İlaç Üreticisinin, Eczacının ve Hekimin Hukuki Sorumluluğu", *TBB Dergisi*, S.89, 2010, s. 110.

20 Yenerer, s. 158.

21 Ahmet Cevizci, *Uygulamalı Etik*, Say Yayınları, İstanbul 2016, s. 107.

tibben iyileşeceği mümkün olmayan ve dayanılmaz acılarının ölümüne kadar devam edeceği kendisi ve yakınları tarafından bilinmesinin yanı sıra, kişinin zihinsel yeterliliğe sahip olması ve bilinçli ve hür iradesiyle verdiği karar sonucunda tedavi eden hekim tarafından acısız bir şekilde hayatına son verilmesidir.

Doğrudan tedavi amacı taşımayan bir başka tıbbi müdahale türü kürtajdır. Kürtaj, anne rahminde bulunan ceninin, tıbbi müdahale sonucu almak suretiyle gebeliğine son verilmesidir.²² Türk hukukunda kürtajın kabulü sınırlıdır. Şu üç durumda kürtaj yapılabilir;²³

- Süre esası isteğe bağlı rahim tahliyesi,
- Çocuk ve takip edecek nesiller açısından ağır maluliyet hali
- Tıbbi zorunluluk hali.

Ayrıca, genetik incelemeler, cinsiyet değiştirme, kısırlaştırma gibi konular da doğrudan tedavi amacı gütmeyen tıbbi müdahalelerdir.

II. Tıbbi Müdahalenin Hukuka Uygunluk Koşulları

A. Tıbbi Müdahalenin Tıp Mesleğinin İcrasına Kanunen Yetkili Kişiler Tarafından Gerçekleştirilmesi

Bir işlemi tıbbi müdahale olarak nitelendirebilmek için hekim veya diğer sağlık personelleri tarafından gerçekleştirilmiş olması gerekmektedir.²⁴ Nitekim, 1219 sayılı Tababet ve Şuabatı San'atlarının Tarzı İcrasına Dair Kanun (TŞSTİDK), tıbbi müdahalede bulunmaya yetkili kişilerin hekim ve hekim dışında kalan sağlık personelleri olduğunu açıkça ifade etmektedir.²⁵

22 Yenerer, s. 131.

23 Hakeri, s. 467.

24 Ömer Köprülü, "Hekimin Hukuki Sorumluluğu", *İstanbul Barosu Dergisi*, 1984, Cilt: 58, Sayı: 10-11-12, s. 607.

25 TŞSTİDK tıbbi müdahaleye yetkili kılınan sağlık personellerini şöyle sıralamaktadır: Hekimler (TŞSTİDK, m.1), küçük sıhhiye memurları (TŞSTİDK, m.3/1), diş hekimleri (TŞSTİDK, m.29), ebeler (TŞSTİDK, m.47), hastabakıcı hemşireler (TŞSTİDK, m.63), diş protez teknikerleri (TŞSTİDK, Ek Madde 7), klinik psikologlar (TŞSTİDK, Ek Madde 13/a), fizyoterapistler (TŞSTİDK, Ek Madde 13/b), odyologlar (TŞSTİDK, Ek Madde 13/c), diyetisyenler (TŞSTİDK, Ek Madde 13/ç), dil ve konuşma terapistleri (TŞSTİDK, Ek Madde 13/d), podologlar (TŞSTİDK, Ek Madde 13/e), sağlık fizikçileri (TŞSTİDK, Ek Madde 13/f), anestezi teknisyeni/teknikerleri (TŞSTİDK, Ek Madde 13/g), tıbbi laboratuvar ve pa-

Yargıtay kararında “hekimin tıp mesleğini icraya kanunen yetkili olması” gerektiğini açıkça belirtmiştir.²⁶

1. Hekimler

Hekim, insan sağlığı ve onunla ilgili hastalıkları teşhis ve tedavi etmeyi kendine uğraş edinen kişidir.²⁷ TŞSTİDK’u Türkiye’de hekimlik yapabilmek için tıp fakültesinden mezun olması gerektiğini belirtmiştir. Yabancı ülkelerden tıp diploması olan kişiler, sağlık bakanlığının onaylaması durumunda Türkiye’de hekimlik yapabilecektir. Ancak, yabancı ülkeden alınan diploma sağlık bakanlığı tarafından onaylanmaması sebebiyle Türkiye’de hekimlik yetkisi olmasa bile, gerçekleştirdikleri tıbbi müdahale hekim olmaları sebebiyle hukuka uygundur.²⁸

Türk Hukukunda önemli bazı tıbbi müdahalelerde hekimlik diploması yeterli olmayıp, uzmanlık gerekli kılınmıştır. TŞSTİDK’nun 23/1 maddesi uyarınca genel veya lokal anesteziyi gerektiren büyük ameliyetler, biri uzman olmak üzere iki hekim tarafından gerçekleştirilmelidir.

Hekimlik yetkisine sahip olabilmenin bir diğer şartı ise, hekimin tabipler odasına kayıtlı olmasıdır. Ancak, bu hüküm serbest çalışan hekimler için olup, memur hekimler için geçerli değildir. Ayrıca, hekimlik mesleğinin icrasında herhangi bir engelin olmaması gerekmektedir.

---

toloji teknikerleri(TŞSTİDK, Ek Madde 13/g), tıbbi görüntüleme teknisyenleri/teknikerleri(TŞSTİDK, Ek Madde 13/h), ağız ve diş sağlığı teknikerleri (TŞSTİDK, Ek Madde 13/i), diş protez teknikerleri (TŞSTİDK, Ek Madde 13/i), tıbbi protez ve ortez teknisyenleri/teknikerleri (TŞSTİDK, Ek Madde 13/j), ameliyathane teknikerleri (TŞSTİDK, Ek Madde 13/k), adli tıp teknikerleri (TŞSTİDK, Ek Madde 13/l), odyometri teknikerleri (TŞSTİDK, Ek Madde 13/m), diyaliz teknikerleri (TŞSTİDK, Ek Madde 13/n), fizyoterapi teknikerleri (TŞSTİDK, Ek Madde 13/o), perfüzyonistler (TŞSTİDK, Ek Madde 13/ö), radyoterapi teknikerleri (TŞSTİDK, Ek Madde 13/p), eczane terapistleri (TŞSTİDK, Ek Madde 13/r), iş ve uğraş terapistleri(ergoterapistler) (TŞSTİDK, Ek Madde 13/s), iş ve sağlığı terapistleri (ergoterapi teknikerleri) (TŞSTİDK, Ek Madde 13/ş), elektronörofleyoloji teknikerleri (TŞSTİDK, Ek Madde 13/t), mamografi teknikerleri (TŞSTİDK, Ek Madde 13/u), acil tıp teknikerleri (TŞSTİDK, Ek Madde 13/ü), hemşire yardımcıları (TŞSTİDK, Ek Madde 13/v), ebe yardımcıları (TŞSTİDK, Ek Madde 13/y), sağlık bakım teknisyenleri (TŞSTİDK, Ek Madde 13/z)

26 Yargıtay 4HD., E.1976/6297, K. 1977/2541.

27 Aşçıoğlu, s.l.

28 Hasan Tahsin Gökcan, *Tıbbi Müdahaleden Doğan Hukuki ve Cezai Sorumluluk*, Seçkin Yayınevi, 1. Baskı, 2013, s. 129.

2. Diğer Sağlık Personelleri

Sağlık personeli ve sağlık çalışması kavramı ile ilgili, Hasta Hakları Yönetmeliğinin 4. maddesinde açıklık getirilmiştir. Bu maddeye göre personel; “hizmetin, resmi veya özel sağlık kurumlarında ve kuruluşlarında veya serbest olarak sunulmasına bakılmaksızın, sağlık hizmetinin verilmesine iştirak eden bütün sağlık meslekleri mensuplarını ve sağlık meslekleri mensubu olmasa bile sağlık hizmetinin verilmesine sorumlu olarak iştirak eden kimseler”dir. Bu madde, sağlık kurum veya kuruluşunda çalışan tüm personeli ifade etmiştir. Ancak, söz konusu personelleri hepsinin tıbbi müdahalede bulunma yetkisi yoktur. Örneğin, hasta idari memurları, şöforlar, temizlikçiler gibi çalışanlar tıbbi müdahalede bulunamazlar. Hekim dışında tıbbi müdahalede bulunabilecek sağlık personelleri TŞSTİDK’unda açıkça ifade edilmiştir. Söz konusu meslek grupları yukarıda belirtildiği için, tekrardan kaçınılmıştır.

B. Tıbbi Müdahalenin Kanunen Öngörülmesi Amaçlara Yönelik Gerçekleştirilmesi

Kanunen öngörülmesi amaçlar doğrultusunda olması tıbbi müdahalenin bir diğer şartıdır. Tıbbi Deontoloji Nizamnamesinin 13/3. maddesi gereğince tıbbi müdahale, teşhis, tedavi ve korunmak amacıyla yapıldığı durumunda hukuka uygun olarak nitelendirilmektedir.

Teşhis, kişide var olduğu düşünülen fiziksel veya psikolojik bir rahatsızlık ve hastalığın aranması ve bulunması işlemidir; herhangi bir rahatsızlık varsa ne olduğunu belirlemek amacıyla tıp biliminin standartlarına uygun olarak gerçekleştirilen faaliyetlerin tamamıdır.²⁹ Rahatsızlığı teşhis etmek uygun bir tedavi için en önemli şarttır. Hekimin teşhis koyma zorunluluğu vardır. Çünkü, uygun bir tedavi yönteminin tespit edilmesi, iyi bir teşhise bağlıdır.³⁰

Tedavi, teşhis sonucu herhangi bir bedensel veya psikolojik rahatsızlık konulduğu durumunda, kişiyi öncelikle tamamen iyileştirmek, hastalıktan kurtarmak veya hastalığını hafifletmektir. Başka bir deyişle, kişinin

29 Çilingiroğlu, s.18.

30 Mehmet Ayan, *Tıbbi Müdahalelerden Doğan Hukuki Sorumluluk*, Ankara, 1991, s.65.

hastalığının ilerlemesini engelleyerek ilk ve daha az zararlı safhalarına döndürmek veya acılarını dindirmek için yapılan işlemlerdir.³¹

Hastalıktan korunma, daha ortaya çıkmamış muhtemel hastalıklara karşı kişinin korunmasını amaçlayan tıbbi müdahalelerdir. Kişinin yaşamı, vücut bütünlüğü ve sağlığına yönelik muhtemel tehdit ve tehlikeleri önlemek ve korumak amacıyla koruyucu sağlık hizmetleri sunulması da hukuken öngörülmüş amaçlardandır. Bu nedenle aşılama gibi önleme amacı ile yapılan işlemler de birer tıbbi müdahaledir.³²

Nüfus planlamasının da kanunen öngörülmüş amaçlar doğrultusunda olması gerekmektedir. NPHK'nun 2. maddesi gereğince nüfus planlaması, "fertlerin istedikleri sayıda ve istedikleri zaman çocuk sahibi olmaları demektir. Devlet, nüfus planlamasının öğretimi ile uygulanmasını sağlamak için gerekli tedbirleri alır. Nüfus planlaması gebeliği önleyici tedbirlerle sağlanır. Gebeliğin sona erdirilmesi ve sterilizasyon, Devletin gözetim ve denetimi altında yapılır" şeklinde tanımlanmıştır. Bu bağlamda, sterilizasyon ve gebeliğin sonlandırılması işlemleri de nüfus planlaması amacına yönelik tıbbi müdahaleler olarak nitelendirilmiştir.

C. Tıbbi Müdahalenin Tıp Bilim ve Mesleğine Uygun Olarak Gerçekleştirilmesi

Hekim kanunlarca tanınan yetkisini kullanırken tıp biliminin gerekleri ve modern tıbbın standartlarına uymak zorundadır. Hekimin uygulayacağı teşhis ve tedavi yöntemini serbestçe belirleme hakkına sahip olsa da, bu yöntem tıbben kabul görmeyen veya yeterince denenip faydası araştırılmayan ve tıp standartlarının dışındaki yöntemlerden olmamalıdır.³³

Tıp bilim ve mesleğine uygun olarak gerçekleştirilmeyen tıbbi müdahaleler, kanunen öngörülmüş amaçlar ve hasta rızasıyla gerçekleştirilmiş olsa dahi hukuka aykırıdır ve bu taksire dayalı cezai sorumluluğa yol açmaktadır.³⁴

31 Yenerer, s.6.

32 Yavuz Filiz İpekyüz, *Türk Hukukunda Hekimlik Sözleşmesi*, Vedat Yayınevi, İstanbul, 2006, s.25.

33 Mustafa Sütlaş, *Hasta ve Yakını Hakları*, Chiviyazıları Yayınevi, İstanbul, 2000, s. 42-82.

34 İzzet Özgenç, "Tıbbi Müdahale Dolayısıyla Cezai Sorumluluk", *Hüseyin Ülgen'e Armağan*, Yıl: 2007, Cilt: 2, Sayı: 2, s. 2195.

Tıbbi müdahalenin tıp bilim ve mesleğine uygun olmasından kasıt, tıbbi standarttır.³⁵ Hekimin tıbbi standartları uygulamasını zorunlu kılan başlıca hukuki düzenlemeler şunlardır; Avrupa Konseyi Biyotıp Sözleşmesinin “Mesleki Standartlar” başlıklı 4. maddesi, Tıbbi Deontoloji Nizamnamesinin “Meslektaşların Hastaları İle Münasebetleri” başlıklı 13. maddesi, Hasta Hakları Yönetmeliğinin “Tıbbi Gereklere Uygun Teşhis, Tedavi ve Bakım” başlıklı 11. maddesi, Türk Tabipleri Birliği Hekimlik Meslek Etiği Kurallarının “Hekimin Görev ve Ödevleri” başlıklı 5. maddesi.

Söz konusu mevzuatta, tıbbi standartın tanımının yapılmamasıyla birlikte hekimin tıbbi standartlar çerçevesinde müdahalede bulunma zorunluluğu öngörülmüştür. Bu bağlamda, Tıbbi Deontoloji Nizamnamesinin 13. maddesi şu şekildedir: “*Tabip ve dış tabibi, ilmi icaplara uygun olarak teşhis koyar ve gereken tedaviyi tatbik eder... Tababet prensip ve kaidelerine aykırı veya aldatıcı mahiyette teşhis ve tedavi yasaktır.*” Bu madde uyarınca bilimsel yöntemlere dayalı olmayan teşhis ve tedavi yasaklanmıştır. Hasta Hakları Yönetmeliğinin 11. maddesi de benzer görüşü savunmaktadır: “*...Tababetin ilkelerine ve tababet ile ilgili mevzuat hükümlerine aykırı veya aldatıcı mahiyette teşhis ve tedavi yapılamaz*”. Bunlara ek olarak Yargıtay, 1977 yılında konuyla ilgili verdiği bir kararında, hekimi “*tıp biliminin kurallarını gözetip uygulamakla görevli*” kılmıştır.³⁶

Tıbbi standartlara uyma zorunluluğu olan hekimin bu standartları tanıması gerekmektedir.³⁷ Yani hekim, tıp mesleği ile güncel gelişmeleri takip etmelidir. Bu nedenle hekim mesleki seminerlere katılmalı ve tıp dergilerini takip etmelidir. Hekim kendi ülkesindeki tedavi protokollerinin yanı sıra, tıp dünyasındaki diğer yenilikleri de sürekli takip etmelidir.³⁸

Bir başka tıp bilim ve mesleğine uygunluk durumu, hekimin özen gösterme yükümlülüğüdür. Hekim tarafından özenli tıbbi müdahale Yargıtay’ın kararlarında da yansımıştır. Yargıtay 5612 sayılı kararında şu hususa dikkat çekmiştir: “*Genellikle benimsenen ve uygulanan ilmi prensiplerin uygulanmasına aykırı bir surette uygulama yapması veya muhakkak surette bilmesi gereken yönlerde tecahül göstermesi halinde, mesleki kusurda bulunmuş olacağından*

35 Hakeri, s. 328.

36 Yargıtay 4.HD., E.1977/2876, K. 1977/5612.

37 Hakeri, s. 332.

38 Çilingiroğlu, s. 34.

zarardan sorumlu olur.”³⁹ Ayrıca, Hasta Hakları Yönetmeliği de “Tıbbi Özen Gösterilmesi” başlıklı 14. maddesinde, sağlık personelinin hastanın durumunun gerektirdiği tıbbi özeni göstermesinin gerekli kılmasıdır.

D. Tıbbi Müdahalenin Aydınlatılmış Rızaya Dayanılarak Gerçekleştirilmesi

Tıbbi müdahalenin bir diğer şartı ise, hekimin hastanın aydınlatılmış rızasını almasıdır. Çünkü tıbbi müdahale kişinin anayasada da güvence altına alınan vücut bütünlüğüne yöneliktir. Bu başlık altında aydınlatma ve rıza ayrı ayrı anlatılacaktır.

1. Aydınlatma

Aydınlatma, hastanın sağlık durumu ve kendisine uygulanacak tıbbi müdahaleler hakkında bilgilendirilmesi olarak tanımlanmaktadır.⁴⁰ Dolayısıyla aydınlatma, tedavinin hukuka uygun olması için hekimin yerine getirmesi gereken bir edimdir.⁴¹ Kişinin tıbbi müdahaleye rıza gösterip göstermemesi için, müdahalenin neye, niçin, ne şekilde veya ne ölçüde olması gerektiğini bilmesi gerekmektedir. Bu işleme de bilgilendirme veya aydınlatma denilmektedir. Kişi aydınlatıldıktan sonra alınan rızaya, bilgilendirilmiş rıza veya aydınlatılmış onam demek mümkündür.⁴²

Dolayısıyla, hekim hastayı, onun kendisine ne olacağını anlayacak şekilde bilgilendirmesi gerekmektedir. Bu bilgilendirme, hekimin gerçekleştireceği tıbbi müdahale, teşhis ve tedavi aşamaları, süreçle ilgili koşullar hakkında bilgi vermesidir. Hasta bu bilgiler ışığında bir değerlendirme yaparak kendisi hakkında bir karar verecektir.⁴³

39 Yargıtay 4. HD, 29.06.1967, E.1967/2876, K.1967/5612.

40 Markus Gehrlein, *Grundwissen Arzthaftungsrecht*, Verlag C.H.Beck, München 2013, s. 45.

41 Gökhan Antalya, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, C.1, 1.Baskı, İstanbul, 2015, s.189.

42 Mustafa Reşit Karahasan, *Sorumluluk Hukuku - Sözleşmeler*, Genişletilmiş 6.Bası, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2003, s. 131.

43 Constanze Janda, *Medizinrecht*, 3. Auflage, UVK Verlagsgesellschaft, Konstanz und München, 2016, s.129.

Aydınlatma konusu birçok hukuki düzenlemede öngörülmüştür. Bu kapsamda, TŞSTİDK'nun 70. maddesi⁴⁴, TDT 14. maddesi⁴⁵, HHY'nin 15. maddesi⁴⁶ söz konusu düzenlemelerin bir kaçıdır. Bu düzenlemeler genel olarak, hasta şimdiki durumu, uygulanacak tedavinin neye dair olduğu, müdahalenin risk ve sonuçları hakkında bilgilendirilmesi gerektiğini vurgulamaktadır.⁴⁷

Uygulanacak tıbbi müdahalenin birden fazla hekim tarafından gerçekleştirilmesi durumunda, hasta söz konusu hekimlerin herhangi biri tarafından aydınlatılabilmektedir.⁴⁸ Bu durumda hekim, kendi uzmanlık alanında olmayan konularda kesin ve yanıltıcı ifadelerde bulunmaması gerekmektedir. Uygulanacak tıbbi müdahalenin farklı alanlardan birden fazla hekim tarafından gerçekleştirilmesi durumunda, her hekim kendi uzmanlık alanında aydınlatma yapması gerekmektedir.⁴⁹ Tanı işlemi ve müdahale işlemi ayrı hekimler tarafından gerçekleştirilmesi durumunda, her bir hekim hastayı ayrı ayrı aydınlatmak zorundadır.⁵⁰ Aydınlatma yükümlülüğü, hemşire, hasta bakıcı gibi hekim dışındaki diğer sağlık çalışanlarına bırakılmamalıdır.⁵¹

Hekim aydınlatma yükümlülüğünü yerine getirdiğini ispatlamak zorundadır.⁵² Yargıtayın bu yöndeki kararı şu şekildedir: “... Davalının, rızasının bulunduğu kabul edilse dahi az yukarıda açıklanan şekilde muayenenin muhtemel sonuçları, riski davacıya bildirilmemiştir. Bu yönün ispatı davalı doktora düşer...”⁵³

44 “..Bütün tıbbi müdahaleler için yetkili şahsın rızasının almak zorunludur. Rızanın geçerli olabilmesi içinse, hastanın, muvafakat beyanından önce müdahalenin türü, kapsamı ve sonuçları üzerinde aydınlatılması gerekir”, Biyotıp Sözleşmesi m.5; “Sağlık alanında herhangi bir müdahale, ilgili kişinin bu müdahaleye özgürce ve bilgilendirilmiş bir şekilde muvafakat etmesinden sonra yapılabilir. Bu kişiye, önceden, müdahalenin amacı ve niteliği ile sonuçları ve tehlikeleri hakkında uygun bilgiler verilecektir”

45 “... teşhise göre alınması gerekli tedbirlerin hastaya açıkça söylenmesi lazımdır”

46 “Hasta; sağlık durumunu, kendisine uygulanacak tıbbi işlemleri, bunların faydaları ve muhtemel sakıncaları, alternatif tıbbi müdahale usulleri, tedavinin kabul edilmemesi halinde ortaya çıkabilecek muhtemel sonuçları ve hastalığın seyri ve neticeleri konusunda sözlü veya yazılı olarak bilgi istemek hakkına sahiptir”

47 Hakeri, s.174.

48 Ş.Berfin Işık Yılmaz, “Tıbbi Müdahalelerde Hekimin Aydınlatma Yükümlülüğü”, TBB Dergisi, 2012 (98), s.402.

49 Yılmaz, s.402.

50 Ayan, s.80.

51 Yılmaz, s.402.

52 Yılmaz, s.398.

53 Yargıtay 4. HD, E. 1977/6297, K.1977/2541.

Aydınlatma, tıbbi müdahale yapılacak olan hastaya yapılmalıdır. Yar-
gıday da kararında aydınlatılması gereken asıl kişinin hasta olduğunu belirt-
miştir.⁵⁴ Ancak, ayırt etme gücüne sahip olmayan bireyler için aydınlatma
yasal temsilcisine yapılacaktır.

2. Rıza

Yapılan tıbbi müdahalenin hukuka uygun olabilmesi için sadece aydın-
latılması yeterli değildir. Hasta veya kanuni temsilcisi aydınlatıldıktan son-
ra, rızası da alınmalıdır. Dolayısıyla, hastanın aydınlatılmasından sonra rızası,
vücut bütünlüğüne yönelik tüm tanıtıl ve terapötik müdahalelerin yapılma-
sı için bir ön koşuldur.⁵⁵ Kişinin yaşam hakkı, sağlığı ve vücut bütünlüğü üze-
rindeki mutlak haklarına rızası olmaksızın yapılan herhangi bir müdahale,
onun yararına olsa dahi, kişilik haklarına bir saldırı, dolayısıyla da hukuka ay-
kırılık durumu olmaktadır.⁵⁶ Tıbbi müdahaleler konusunda da, hastalığı
önlemek, teşhis ve tedavi amaçları güdülse de, kişinin bedensel ve ruhsal bü-
tünlüğüne yönelik yapılan müdahaleler olduğundan, yaşam, sağlık, vücut bü-
tünlüğü gibi değerlerine yönelik bir ihlal ve saldırı niteliği taşımaktadır.⁵⁷
Ancak üstün kamusal yarar, yasaların öngördüğü haller ve üstün özel yarar
gibi tıbbi zorunluluk halleri bu durumun istisnalarını teşkil etmektedir.⁵⁸

Hastanın rızasını almak suretiyle hareket eden hekim, herhangi bir
olumsuzluk ve zararın ortaya çıkması takdirinde, tıbbın kurallarına aykır-
lık oluşturan ihmali hareketi sebebiyle sorumlu olurken, hastanın rızası

54 “..Sağlık ve yaşama haklarının da bir sınırı bulunmaktadır, kişi ancak tedavi olmak,
bir hastalığı önlemek için rızasını verebilir. Kişiler kendi vücutları üzerinde aykır du-
rumlar hariç ancak kendileri tasarrufta bulunabilir ve tehlikelere karşı yine kendisi
karar verebilir. Tıbbi müdahalelerde de bu genel kuraldan ayrılmamak gerekir, tıbbi
müdahaleler ve hekimin girişeceği diğer eylemler kişinin sağlığını, vücut bütünlüğü-
nü ilgilendirdiği muhtemel tehlikeleri meydana getirici nitelikte olduğu için, bunların
gerçekleştirilmesine karar vermek yetkisi hekime değil, müdahalelere maruz kalacak
kişiyeye (hastaya) aittir”, Yılmaz, s. 403.

55 Erwin Deutsch/Andreas Spickhoff, *Medizinrecht*, 7. Auflage, Springer-Verlag, Berlin
Heidelberg, 2014, s.264.

56 Battal Yılmaz, “Aydınlatılmış Rıza”, *Sağlık Hukuku Digestası Dergisi*, Yıl: 1, Sayı:1, An-
kara Barosu Yayınları, Ankara, 2009, s.167.

57 Adolf Laufs/Wilhelm Uhlenbruck, *Handbuch des Arztrechts*, 2.Auflage,
C.H.Beck’sche Verlagsbuchhandlung, München, 1999, s.61.

58 Arif Barış Özbilen, “Vücut Bütünlüğüne Yönelik Müdahalelerin Hukuka Uygunluğu
Bakımından Rızanın Aranmadığı Haller”, *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler
Dergisi*, Yıl:12 Sayı: 24, Güz 2013/2, s.108.

olmadan gerçekleştirilen müdahalelerde ise, hasta fayda görmüş olsa bile, kasten gerçekleştirilmiş bir haksız eylem iddiası⁵⁹ ve yaralama nedeniyle ceza sorumluluğu gündeme gelebilmektedir.⁶⁰ Ancak, kişinin rızası her tıbbi müdahaleyi hukuka uygun hale getirmeyeceği, onun yaşamı, sağlığı ve vücut bütünlüğü üzerindeki tasarrufunun kişiliğine zarar vermediği sürece mümkün olduğunu unutmamak gerekmektedir.⁶¹

Hastanın rızası kendisi ve geleceği hakkında karar vermek suretiyle geleceğini belirleme hakkının korunmasını da kapsamaktadır.⁶² Bu bağlamda anayasanın 17. maddesi şu şekildedir: “Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir. Tıbbi zorunluluklar ve kanunda yazılı haller dışında, kişinin vücut bütünlüğüne dokunulamaz, rızası olmadan bilimsel ve tıbbi deneylere tabi tutulamaz.” Bu maddeye gereğince tıbbi zorunluluklar ve yasalarda belirtilen haller dışında, tüm tıbbi müdahaleleri kişinin rızasına bağlamıştır. Bununla birlikte, TMK’nun 24. maddesi kişilik hakkı zedelenen kişinin rızası, TBK’nun 63. maddesi zarar görenin rızasının hukuka uygun olmasını düzenlemiştir. Bunların yanı sıra, Biyotıp Sözleşmesi’nin 5 - 9. maddeleri, TŞSTIDK’nun 70. maddesi, Organ Nakli Kanununun 6 ve 14. maddeleri, Nüfus Planlama Kanunu ve diğer bazı düzenlemelerde hastanın rızası ile ilgili hükümler yer almaktadır.

Sonuç

Tıbbi müdahale, kişinin yaşam ve sağlık ve vücut bütünlüğüne yönelik herhangi bir tehdit ve tehlikeyi ortadan kaldırmak amacıyla konulan tanı ve tedavisinin kanunen yetkili sağlık çalışanları tarafından tıp bilimi ilke ve kurallarına uygun bir şekilde gerçekleştirilmesidir. Ayrıca nüfus planlamasına yönelik faaliyetlerde bu kapsama dahildir. Tıbbi müdahalelerin kişinin vücut bütünlüğüne yönelik olması sebebiyle hukuka uygun olmadığı durumlarda hukuki ve cezai sorumluluk doğmaktadır. Yaşam, sağlık ve vücut bütünlüğü hakları 1982 Anayasası ve bazı diğer yasaların yanı sıra birçok uluslararası belgelerde güvence altına alınmıştır.

59 Christian Katzenmeier, “Der Behandlungsvertrag- Neuer Vertragstypus im BGB”, *NJW*, 2013, s.820.

60 Janda, s.132.

61 Aydın Aybay, *Borçlar Hukuku Dersleri*, 12. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2000, s.78.

62 Aybay, s.132.

Tıbbi müdahaleler amacına göre iki şekilde tezahür edebilmektedir. Birincisi, hastalığın tanı, tedavi ve tedavisi sonrası bakım ve rehabilitasyon olmak üzere tedavi amaçlı tıbbi müdahalelerdir. İkincisi ise, ötenazi, kürtaj, genetik incelemeler, cinsiyet değiştirme, kısırlaştırma gibi doğrudan tedavi amacı gütmeyen tıbbi müdahalelerdir.

Yukarıda da belirtildiği üzere, tıbbi müdahaleler bireyin sağlık ve vücut bütünlüğüne yönelik olduğu için meşru ve hukuka uygun olabilmesi için bazı şartların yerine getirilmesi gerekmektedir. Bu şartların başında ve en önemlisi, tıbbi müdahalenin hekim ve diğer sağlık personeli gibi tıp mesleğinin icrasına kanunen yetkili kişiler tarafından gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Nitekim, bu konu TŞSTİDK ve Yargıtay kararlarıyla desteklenmektedir.

Tıbbi müdahalenin bir diğer şartı, müdahalenin kanunlarca öngörülen amaçlara yönelik olarak gerçekleşmesidir. Kanunen öngörülmüş amaçlardan kasıt, müdahalenin hastalığın tanısı, tedavisi ve tedavi sonrası bakımlardır. Ayrıca tıbbi müdahalenin tıp bilim ve mesleğine uygun olması gerekmektedir. Bu kapsamda hekim, modern tıbbi gerekleri ve standartlara uymak zorundadır. Yine uyguladığı yöntemlerin yeterince denenip faydası araştırılmış olması gerekmektedir.

Son olarak tıbbi müdahalenin hastanın aydınlatılmış rızasına dayanmış olması gerekmektedir. Anayasada da güvence altına alınan kişinin vücut bütünlüğüne yönelik herhangi bir tıbbi müdahale öncesi kişinin ilk olarak rızasının alınması şarttır. Aksi takdirde hukuki ve cezai sorumluluklar doğabilmektedir.

Söz konusu tıbbi müdahalelerin hukuka uygunluk durumunu genel olarak değerlendirdiğimizde, zorunluluk hali ve acil durumlarda tıbbi müdahaleyi gerçekleştiren kişinin sadece hekim veya sağlık personeli olması şartı yeterli görülmektedir.

Kaynakça

- Antalya, Gökhan, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, C.1, 1.Baskı, İstanbul 2015.
- Aşçıoğlu, Çetin, *Tıbbi Yardım ve El Atmalardan Doğan Sorumluluk*, Ankara 1993.
- Ayan, Mehmet, *Tıbbi Müdahalelerden Doğan Hukuki Sorumluluk*, Ankara 1991.
- Aybay, Aydın, *Borçlar Hukuku Dersleri*, 12. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul 2000.
- Bayındır, M. Savaş, Sağlık Hizmetlerinde İdarenin ve Hekimlerin Sorumluluğu, *G.Ü.H.F.D.*, C XV, Sayı 1-2, 2007.
- Bayraktar, Köksal, *Hekimin Tedavi Nedeniyle Cezai Sorumluluğu*, İstanbul 1972.
- Cevzici, Ahmet, *Uygulamalı Etik*, Say Yayınları, İstanbul 2016.
- Yenerer, Ö. Çakmut., *Tıbbi Müdahaleye Rızanın Ceza Hukuku Açısından İncelenmesi*, Legal Yayıncılık, Birinci Baskı, 2003.
- Demir, Mehmet, “İlaç Kullanımı Sonucunda Doğan Zararlardan İlaç Üreticisinin, Eczacının ve Hekimin Hukuki Sorumluluğu”, *TBB Dergisi*, S.89, 2010.
- Deutsch, Erwin/Spickhoff, Andreas, *Medizinrecht*, 7. Auflage, Springer- Verlag, Berlin Heidelberg, 2014.
- Hakeri, Hakan, *Tıp Hukuku*, 5. Baskı, Ankara 2012.
- Hatun, Şükrü, *Hasta Hakları Temel Belgeler*, Türkiye Tabipler Birliği Yayınları. 1995.
- Gehrlein, Markus, *Grundwissen Arzthaftungsrecht*, Verlag C.H.Beck, München 2013.
- Gökcan, Hasan Tahsin, *Tıbbi Müdahaleden Doğan Hukuki ve Cezai Sorumluluk*, Seçkin Yayınevi, 1. Baskı, 2013.
- İpekyüz, Yavuz Filiz. *Türk Hukukunda Hekimlik Sözleşmesi*, Vedat Yayınevi, İstanbul 2006.
- Janda, Constanze, *Medizinrecht*, 3. Auflage, UVK Verlagsgesellschaft, Konstanz und München 2016.
- Karahasan, Mustafa Reşit, *Sorumluluk Hukuku - Sözleşmeler*, Genişletilmiş 6.Bası, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2003.
- Kök, Ahmet Nezh, İnsan Hakları ve Biyotıp Sözleşmesine Göre Aydınlatma ve Rıza, *Kamu Hukuku Arşivi*, Cilt:8, Sayı:2, Kasım 2005.
- Köprülü, Ömer, “Hekimin Hukuki Sorumluluğu”, *İstanbul Barosu Dergisi*, 1984, Cilt: 58, Sayı: 10-11-12.
- Katzenmeier, Christian, Der Behandlungsvertrag- Neuer Vertragstypus im BGB, *NJW*, 2013.
- Laufs, Adolf/Uhlenbruck, Wilhelm, *Handbuch des Arztrechts*, 2.Auflage, C.H.Beck'sche Verlagsbuchhandlung, München 1999.
- Özbilen, Arif Barış, “Vücut Bütünlüğüne Yönelik Müdahalelerin Hukuka Uygunluğu Bakımından Rızanın Aranmadığı Haller”, *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Yıl:12 Sayı: 24, Güz 2013/2.

- Özdemir, Hayrünnisa, *Özel Hukukta Teşhis ve Tedavi Sözleşmesi*, Ankara 2004.
- Özgenç, İzzet, “Tıbbi Müdahale Dolayısıyla Cezai Sorumluluk”, *Hüseyin Ülgen’e Armağan*, Yıl: 2007, Cilt: 2, Sayı: 2.
- Polat, Oğuz, *Tıbbi Uygulama Hataları*, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2015.
- Reisoğlu, Seza, “Hekimlerin Hukuki Sorumluluğu”, *Sorumluluk Hukukundaki Yeni Gelişmeler V. Sempozyumu*, Ankara, 12-13 Mart 1982, İstanbul 1983.
- Sütlaş, Mustafa, *Hasta ve Yakını Hakları*, Chiviyazıları Yayınevi, İstanbul 2000.
- Yılmaz, Battal, “Aydınlatılmış Rıza”, *Sağlık Hukuku Digestası Dergisi*, Yıl: 1, Sayı:1, Ankara Barosu Yayınları, Ankara 2009.
- Yılmaz, Ş.Berfin Işık, “Tıbbi Müdahalelerde Hekimin Aydınlatma Yükümlülüğü”, *TBB Dergisi*, 2012 (98).
- Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlük, (Çevrimiçi) <https://sozluk.gov.tr/> (erişim: 01.12.2023)